

Europejski nakaz dochodzeniowy i karta praw podstawowych

Silvia Allegrezza

17 czerwca 2025 r.

EIPA

European
Institute of
Public
Administration

This project is co-funded
by the European Union

Gromadzenie materiału dowodowego – historyczne ramy prawne UE

Wzajemna pomoc prawna

Decyzja ramowa 2003/577 w sprawie postanowień o zabezpieczeniu (nie obowiązuje)

Decyzja ramowa 2008/978 w sprawie europejskiego nakazu dowodowego (nie obowiązuje)

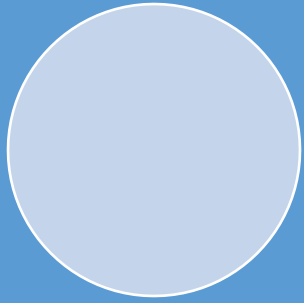

Dyrektywa 2014/41 w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego

Rozporządzenie 2023/1543 w sprawie europejskich nakazów wydania i europejskich nakazów zabezpieczenia dowodów elektronicznych w postępowaniu karnym

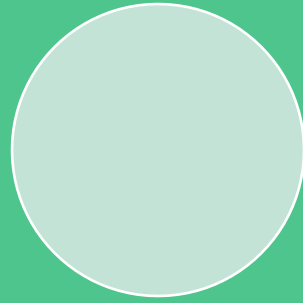

Zakres END

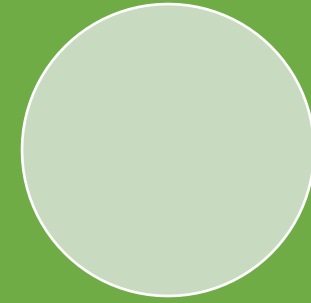
Zakres przedmiotowy

- Wszystkie czynności dochodzeniowe prowadzone w celu uzyskania wszelkiego rodzaju materiału dowodowego w sprawach karnych, w tym w celu uzyskania już istniejących dowodów

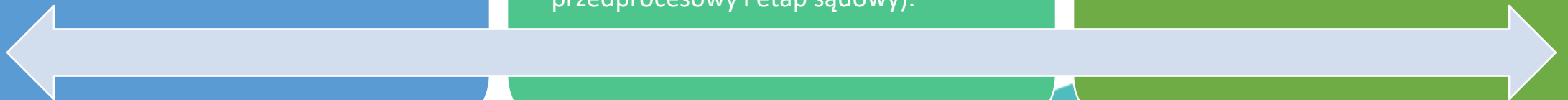
Zakres proceduralny

- Postępowanie karne (etap przedprocesowy i etap sądowy)
- Postępowanie administracyjne lub cywilne, które może stać się powodem wszczęcia postępowania przed sądem karnym (etap przedprocesowy i etap sądowy).

Zakres miejscowy

- Wszystkie państwa Unii z wyjątkiem Irlandii i Danii

(Dyrektywa w sprawie) END, część I

Co to jest END?

- Orzeczenie sądowe wydane lub zatwierdzone przez **organ wymiaru sprawiedliwości** państwa członkowskiego w celu wezwania państwa wykonującego do **przeprowadzenia czynności dochodzeniowych w celu uzyskania materiału dowodowego lub wykorzystania materiału dowodowego** uzyskanego z innego państwa członkowskiego w **sprawach karnych**: Art. 1 dyrektywy w sprawie END.
- Opiera się na zasadzie **wzajemnego uznawania**.
- Wymaga **poszanowania i zapewnienia prawa do obrony** w sprawach karnych (por. art. 48 karty praw podstawowych UE, art. 6 TUE): Art. 1 ust. 4.

Co ma na celu?

- Stworzenie jednolitego, kompleksowego systemu pozyskiwania materiału dowodowego, a co za tym idzie:
- Dalsze ułatwienie procedur gromadzenia materiału dowodowego w postępowaniach przygotowawczych w sprawach karnych o wymiarze transgranicznym; oraz
- Zapewnienie skuteczniejszego systemu opartego na bezpośrednich kontaktach organów wymiaru sprawiedliwości państw członkowskich, z jasno określonymi terminami uznawania i wykonywania nakazów.
- Obejmuje **„każdą czynność dochodzeniową”** mającą na celu uzyskanie materiału dowodowego: art. 3.

Dyrektywa w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego

Dyrektywa (UE) 2014/41

Zasada **wzajemnego uznawania**

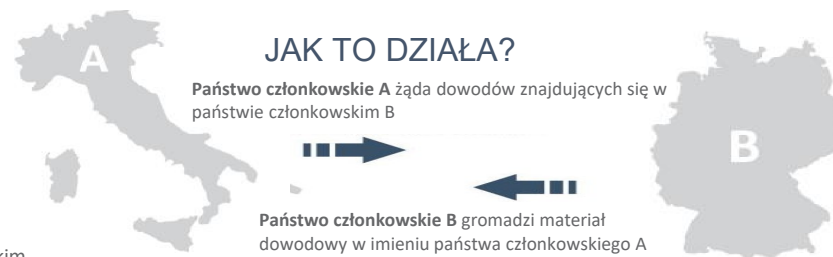
- (Ograniczony) nadzór nad wymogami dotyczącymi wydania END
- Możliwość zastosowania innej czynności dochodzeniowej
- Zasada równoważności
- Podstawy odmowy → w tym ze względu na prawa podstawowe

Środki odwoławcze równoważne środkom, które przysługiwałyby w podobnej sprawie krajowej

- Model podziału (przewidujący środki ograniczające)
- Zakres kontroli?

KLUCZOWE CECHY

- Dyrektywa UE w sprawie END (2014/41) z 3 kwietnia 2014 r.
- Wzajemne uznawanie orzeczeń sądowych
- Zastępuje Wnioski (Letters of request) o przeprowadzenie czynności dochodzeniowych
- Termin transpozycji: 22 maja 2017 r.
- Uzyskuje materiał dowodowy znajdujący się w innym państwie członkowskim Unii
- Upraszcza i przyspiesza postępowania przygotowawcze w sprawach karnych o wymiarze transgranicznym

Przykładowe czynności dochodzeniowe:

- Uzyskanie już istniejących dowodów
- Przesłuchanie świadków i podejrzanych
- Przeszukiwanie (domów)
- Kontrola rachunków bankowych/transakcji finansowych
- Przechwytywanie przekazów telekomunikacyjnych
- Tymczasowe przekazanie osób pozbawionych wolności
- Zabezpieczenie dowodów

EUROJUST WSKAZUJE NA WYZWANIA I NAJLEPSZE PRAKTYKI W SPRAWACH DOTYCZĄCYCH END

Tworzy jednolity, kompleksowy instrument o szerokim zakresie stosowania

Określa ścisłe terminy gromadzenia żadanego materiału dowodowego

Ogranicza podstawy odmowy wykonania takich wniosków

Zmniejsza biurokrację dzięki wprowadzeniu jednego standardowego formularza

Chroni podstawowe prawo do obrony

(Dyrektywa w sprawie) europejskiego nakazu dochodzeniowego, definicje

Wybrane definicje (art. 2 dyrektywy w sprawie END):

- **„Państwo wydające”**: państwo członkowskie, w którym wydawany jest END;
- **„Państwo wykonujące”**: państwo członkowskie wykonujące END, w którym ma zostać przeprowadzona dana czynność dochodzeniowa;
- **„organ wydający”** oznacza:
 - sędziego, sąd, sędziego śledczego lub prokuratora właściwego w danej sprawie, lub
 - „każdy inny właściwy organ określony przez państwo wydające i w danym przypadku wypełniający swoją funkcję organu dochodzeniowego w postępowaniu karnym, który jest w danej sprawie właściwy, by nakazać gromadzenie materiału dowodowego zgodnie z prawem krajowym.”
 - Warto zwrócić uwagę na orzecznictwo TSUE: C-584/19 *Staatsanwaltschaft Wien*, C-66/22 *Staatsanwaltschaft Graz*
 - **„organ wykonujący”**: organ właściwy do uznania END i zapewnienia jego wykonania zgodnie z dyrektywą oraz z procedurami mającymi zastosowanie w podobnych sprawach krajowych.

Właściwe organy

Organ wydający

- sędzia, sąd, **prokurator** lub sędzia śledczy (= **organy wymiaru sprawiedliwości**)
- organy niebędące organami wymiaru sprawiedliwości + **zatwierdzenie przez organ wymiaru sprawiedliwości**
- **prokurator** niezależnie od ewentualnego ustawowego stosunku podporządkowania, jaki może istnieć między tym prokuratorem lub prokuraturą a władzą wykonawczą tego państwa członkowskiego i narażenia tego prokuratora lub prokuratury na ryzyko podlegania w ramach podejmowania decyzji w sprawie wydania europejskiego nakazu dochodzeniowego, bezpośrednio lub pośrednio, indywidualnym poleceniom lub instrukcjom ze strony władzy wykonawczej ([Sprawa C-584/19](#)) ≠ ENA

Organ wykonujący

- organ właściwy do uznania END i zapewnienia jego wykonania
- **zatwierdzenie przez sąd**, jeśli przewiduje to prawo krajowe

Podwójne zatwierdzenie, jeśli przewiduje to prawo państwa wydającego i państwa wykonującego?

Jaki zakres kontroli sądowej w państwie wykonującym?

Struktura i mechanizmy END: Treść i forma—art. 5

Treść i forma END: Art. 5 dyrektywy w sprawie END

- Formularz określony w załączniku A do dyrektywy →
- Musi zawierać w szczególności następujące informacje:
 - Dane organu wydającego;
 - **Przedmiot i podstawy** wydania END;
 - Dostępne niezbędne informacje o osobie(-ach), której(-ych) dotyczy END;
 - **Opis przestępstwa**, które jest przedmiotem dochodzenia lub postępowania + **mające zastosowanie przepisy prawa karnego** państwa wydającego;
 - **Opis** żądanej(-ych) **czynności dochodzeniowej(-ych)** i **materiał dowodowy**, który należy uzyskać.

EUROPEJSKI NAKAZ DOCHODZENIOWY

Niniejszy europejski nakaz dochodzeniowy został wydany przez właściwy organ. Organ wydający go poświadcza, że wydanie niniejszego nakazu jest konieczne i proporcjonalne do celów określonego w nim postępowania oraz że uwzględnia ono prawa podejrzanego lub oskarżonego, a wskazane w nim czynności dochodzeniowe mogłyby zostać zarządzane na takich samych warunkach w podobnej sprawie krajowej. Proszę o przeprowadzenie wskazanej(-nych) poniżej czynności dochodzeniowej(-ych) przy należyтым uwzględnieniu poufności dochodzenia oraz o przekazanie materiału dowodowego uzyskanego wskutek wykonania nakazu.

CZĘŚĆ A.

Państwo wydające:

Państwo wykonujące:

CZĘŚĆ B. Pilny charakter nakazu

Jeżeli wykonanie nakazu ma pilny charakter, proszę zaznaczyć, z jakiego powodu:

- ukrywanie lub niszczenie materiału dowodowego

- bliski termin rozprawy

- inne powody

Proszę określić poniżej.

Terminy wykonania nakazu określa dyrektywa 2014/41/EU. Jeżeli jednak konieczny jest

krótszy lub inny określony termin, proszę go podać i wyjaśnić powody:

CZĘŚĆ C. Żądana czynność dochodzeniowa lub żądane czynności dochodzeniowe

1. Proszę opisać wymaganą pomoc lub czynność dochodzeniową (czynności dochodzeniowe) oraz zaznaczyć odpowiednie pole (jeżeli dotyczy), gdy chodzi o jedną z następujących czynności dochodzeniowych:

- uzyskanie informacji lub materiałów dowodowych będących w posiadaniu organu wykonującego

- uzyskanie informacji z baz danych prowadzonych przez policję lub organy wymiaru sprawiedliwości

- przesłuchanie:

-świadka

-biegłego

-podejrzanego lub oskarżonego

-ofiary

-osoby trzeciej

identyfikacja osób posiadających abonament związany z określonym numerem telefonu lub adresem IP

Struktura i mechanizmy END: Warunki wydawania — art. 6

Dwa warunki:

- a) wydanie END jest **konieczne i proporcjonalne** do celów postępowania, przy uwzględnieniu praw przysługujących podejrzanemu lub oskarżonemu; oraz
- b) **w podobnej sprawie krajowej zarządzenie przeprowadzenia** czynności dochodzeniowej (-ych) wskazanej(-ych) w END jest dopuszczalne na tych samych warunkach.

Każdorazowej oceny spełnienia tych warunków dokonuje organ wydający.

Gdy organ wykonujący ma powody sądzić, że powyższe warunki **nie zostały spełnione**, może przeprowadzić konsultacje z organem wydającym w sprawie celowości wydania END: Art. 6 ust. 3.

- END powinien zostać wybrany, jeśli wykonanie czynności dochodzeniowej wydaje się proporcjonalne, odpowiednie i mające zastosowanie do danej sprawy”: Motyw 11
- Po konsultacjach organ wydający może podjąć decyzję o **wycofaniu europejskiego nakazu dochodzeniowego**.

Warunki wydawania (art. 6)

- Konieczne i proporcjonalne
- Przy uwzględnieniu praw podejrzanego lub oskarżonego
- Dopuszczalne w podobnej sprawie krajowej
- Bez automatycznego wyłączenia czynów zabronionych mniejszej wagi
- Dostępność środków odwoławczych przeciwko END w państwie wydającym?
 - [TSUE, C-852/19](#), Gavanozov II

Struktura i mechanizmy END III: Uznawanie i wykonywanie—art. 9

Ogólna zasada:

Organ wykonujący **uznaje END**, nie wymagając dopełnienia żadnych dodatkowych formalności (**zasada wzajemnego uznawania**), jak w przypadku, gdyby dana czynność dochodzeniowa została zarządzona przez organ państwa wykonującego: Art. 9 ust. 1.

- **Chyba że:** istnieją podstawy odmowy uznania lub wykonania (art. 11) lub odroczenia uznania lub wykonania (art. 15).

Pytanie: jaka rola przypada **organowi wykonującemu**?

- Organowi wykonującemu przysługuje pewien **margines swobody** przy ocenie, czy warunki wydania END zostały spełnione.
- Analiza proporcjonalności prima facie... Ale: wątpliwości, czy ma to zastosowanie w praktyce → MEIOR.

Struktura i mechanizmy END:

Inny rodzaj czynności dochodzeniowej—art. 10

Organ wykonujący „stosuje w miarę możliwości inną czynność dochodzeniową niż wskazana w END”: Art. 10 ust. 1.

- Kolejny przejaw marginesu swobody.

Warunki:

- Czynność dochodzeniowa wskazana w END **nie istnieje** w prawie państwa wykonującego; **lub**
- Czynność dochodzeniowa wskazana w END **nie byłaby dopuszczalna** w podobnej sprawie krajowej.

Organ wykonujący może także zastosować inną czynność dochodzeniową, gdy taka inna czynność dochodzeniowa **będzie miała taki sam rezultat**, jak czynność dochodzeniowa wskazana w END **przy użyciu mniej inwazyjnych środków**: Art. 10 ust. 3.

Organ wydający musi zostać poinformowany: może zdecydować o wycofaniu/uzupełnieniu END: Art. 10 ust. 4.

Uwaga: jeśli czynność dochodzeniowa wskazana w END nie istnieje, nie jest dopuszczalna lub jeśli nie jest możliwe zastosowanie innego środka → **brak wykonania**: Art. 10 ust. 5.

Wykonywanie END (art. 9 + art. 10)

- Terminy
- Uznanie w ciągu 30 (+30) dni
- Wykonanie co do zasady w ciągu 90 dni
- Zastosowanie alternatywnej czynności w przypadku, gdy:
 - czynność dochodzeniowa nie istnieje lub nie byłaby dopuszczalna w podobnej sprawie krajowej, lub
 - czynność alternatywna będzie miał taki sam rezultat przy użyciu mniej inwazyjnych środków
- **Prawo właściwe** = prawo państwa wykonującego (*lex loci*), uwzględniające pewne formalności wyraźnie wskazane przez państwo wydające (*lex fori*), pod warunkiem że takie formalności nie są sprzeczne z podstawowymi zasadami prawa państwa wykonującego

Gwarancje

➤ Prawo podejrzanego/oskarżonego do złożenia wniosku o wydanie END **zgodnie z krajową procedurą karną** (art. 1 ust. 3)

- Czy organ wydający ma obowiązek przyjąć taki wniosek?
- Czy państwo wydające powinno zapewniać takie prawo, nawet jeśli nie jest ono gwarantowane w sprawach krajowych?

➤ Etap wydania

- END zostaje wydany lub zatwierdzony przez **organ wymiaru sprawiedliwości**
- **Warunki wydania END:** proporcjonalność/konieczność/uwzględnienie praw podejrzanego lub oskarżonego

➤ Etap wykonania

- Zastosowanie **mniej inwazyjnego** środka (art. 10 ust. 3)
- **Odmowa uznania** END, jeśli wykonanie czynności dochodzeniowej byłoby nie do pogodzenia ze spoczywającymi na państwie wykonującym obowiązkami wynikającymi z art. 6 TUE i z karty (art. ust. 11 pkt. 1 lit. f))

Struktura i mechanizmy END:

Podstawy odmowy uznania i wykonania END—art. 11

Odmowa uznania lub wykonania END może nastąpić, jeżeli:

- istnieje immunitet lub przywilej uniemożliwiający wykonanie END lub ograniczenie odpowiedzialności karnej (wolność prasy + wolność wypowiedzi w innych mediach);
- Wykonanie END naruszałoby żywotne interesy w zakresie bezpieczeństwa narodowego, narażałoby na niebezpieczeństwo źródło informacji lub wiązałoby się z wykorzystaniem informacji niejawnych;
- END wydano w postępowaniu dotyczącym czynów zabronionych mniejszej wagi lub wykroczeń administracyjnych (wyłącznie potencjalna, późniejsza właściwość sądu karnego), a dana czynność dochodzeniowa nie byłaby dopuszczalna w podobnej sprawie krajowej;
- Wykonanie END byłoby sprzeczne z zasadą ne bis in idem;
- Brak związku z terytorium państwa wydającego, ale (co najmniej częściowy) związek z terytorium państwa wykonującego;
- **Nieemożność pogodzenia wykonania czynności dochodzeniowej z prawami podstawowymi (art. 6 TUE + karta);**
- czyn, w związku z którym wydano END, nie stanowi przestępstwa na mocy prawa państwa wykonującego; oraz
 - **Uwaga:** wyjątek stanowi tutaj wykaz 32 przestępstw zamieszczony w załączniku D, w tym korupcja, gwałt, terroryzm, nielegalny handel, pranie pieniędzy, zabójstwo itp.
- Stosowanie czynności dochodzeniowej jest ograniczone do przestępstw zagrożonych karą o określonym maksymalnym wymiarze.

Trudności i problemy związane ze stosowaniem END, część I

Jest ich wiele, jednak szczególną uwagę należy zwrócić na:

1. Ograniczenia w stosowaniu zasady wzajemnego uznawania
2. Ochronę praw podstawowych w świetle dyrektywy w sprawie END
3. Środki odwoławcze

1. Ograniczenia w stosowaniu zasady wzajemnego uznawania

- Przepisy dyrektywy w sprawie END umożliwiają organowi wykonującemu:
 - odejście od wskazań ze względów związanych z proporcjonalnością; oraz
 - odmowę uznania lub wykonania END przez powołanie się na różne podstawy, w tym prawa podstawowe.
- Czy zmieniło sposób, w jaki rozumiemy zasadę wzajemnego uznawania? **Tak** → nie można jej ślepo stosować, należy ją wypracować.
 - Jak? Poprzez ochronę praw podstawowych.
 - Por. *Gavanozov II*

Trudności i problemy związane ze stosowaniem END, część II

2. Ochrona praw podstawowych w świetle dyrektywy w sprawie END

- Art. 1 ust. 4: Dyrektywa nie ma wpływu na obowiązek poszanowania praw podstawowych i podstawowych zasad prawnych zapisanych w art. 6 TUE, w tym prawa do obrony.
- art. 11 lit. f): Odmowa uznania lub wykonania END może nastąpić, jeżeli „istnieją istotne przesłanki uznania, że wykonanie czynności dochodzeniowej (...) byłoby **nie do pogodzenia ze spoczywającymi na państwie wykonania obowiązkami wynikającymi z art. 6 TUE i z Karty praw podstawowych.**”

Gavanozov II (C-852/19):

- TSUE został zapytany, czy krajowe uregulowanie prawne, w którym nie przewidziano środków odwoławczych od wydania END dotyczącego m.in. przeszukania lokalu mieszkalnego i zajęcia określonych rzeczy jest zgodne z przepisami dyrektywy w sprawie END.
- TSUE: **Nie**. Wydanie END **nie jest możliwe** w przypadku, gdy prawo krajowe nie przewiduje środków odwoławczych → umożliwia to podanie jako podstawy odwołania (art. 11 lit. f)) naruszenia praw podstawowych.
 - Osoby, których dotyczy END muszą mieć możliwość zakwestionowania zgodności z prawem czynności zarządzonych w ramach END oraz uzyskanie odpowiedniego zadośćuczynienia.

Trudności i problemy związane ze stosowaniem END, część III

3. Środki odwoławcze

- Państwa członkowskie zapewniają, by w odniesieniu do czynności dochodzeniowych wskazanych w END przysługiwały środki odwoławcze **równoważne** środkom, które przysługiwałyby w podobnej sprawie krajowej. Art. 14 ust. 1.
- Merytoryczne **podstawy wydania END** można kwestionować wyłącznie w drodze zarzutu w **państwie wydającym**, bez uszczerbku dla gwarancji dotyczących praw podstawowych w państwie wykonującym: Art. 14 ust. 2.
 - Pamiętaj! **Uznanie i wykonanie** END musi zostać zakwestionowane w państwie wykonującym: Art. 9, art. 11)
- **Ogólna zasada:** wniesienie środka odwoławczego nie wstrzymuje wykonywania czynności dochodzeniowej.
- Wyjątek: jeśli wstrzymanie wykonywania czynności dochodzeniowej przewidziano w odniesieniu do podobnej(-ych) spraw(y) krajowej(-ych): Art. 14 ust. 6

Zob. także Sekcja J, załącznik A Formularz (powyżej).

CZĘŚĆ J. Środki odwoławcze

1. Proszę wskazać, czy przeciwko wydaniu europejskiego nakazu dochodzeniowego wnoszono już środek odwoławczy. Jeżeli tak, proszę podać bardziej szczegółowe informacje (opis środka odwoławczego, w tym kroki, które należy podjąć, i terminy, których należy przestrzegać):
2. Organ w państwie wydającym, który może dostarczyć dalszych informacji o procedurach korzystania ze środków odwoławczych w państwie wydającym oraz o dostępności pomocy prawnej i tłumaczeń ustnych i pisemnych:
Nazwa:
Osoba do kontaktu (jeżeli dotyczy):
Adres:
Numer telefonu: (nr kierunkowy kraju) (nr kierunkowy miejscowości)
Numer faksu: (nr kierunkowy kraju) (nr kierunkowy miejscowości)
Adres poczty elektronicznej:

Dopuszczalność środków odwoławczych

„Art. 6 dyrektywy 2014/41, rozpatrywany w związku z art. 47 karty i art. 4 ust. 3 TUE, należy interpretować w ten sposób, że **stoi on na przeszkodzie wydaniu przez właściwy organ państwa członkowskiego europejskiego nakazu dochodzeniowego** dotyczącego dokonania przeszukania i zajęcia oraz przeprowadzenia przesłuchania świadka w ramach wideokonferencji, gdy **w uregulowaniu tego państwa członkowskiego nie przewidziano żadnego środka odwoławczego od wydania takiego europejskiego nakazu dochodzeniowego**”([TSUE, C-852/19](#), Gavanozov II)

Środki odwoławcze

- Środki odwoławcze **równoważne** środkom, które przysługiwałyby w podobnej sprawie krajowej (art. 14 ust. 1).
- Wykonanie środków odwoławczych **zgodnie z prawem krajowym**
- Ale **merytoryczne podstawy** wydania END można kwestionować **wyłącznie przed sądami państwa wydającego** (art. 14 ust. 2)
 - **Jaki jest zakres kontroli sądowej a posteriori w państwie wykonującym?**
- Przekazanie informacji osobie, której dotyczy END, o dostępnych środkach odwoławczych podlega wymogom zachowania poufności (art. 14 ust. 3 + art. 19)

Dopuszczalne środki odwoławcze

- Środki odwoławcze **równoważne** środkom, które przysługiwałyby w podobnej sprawie krajowej (art. 14 ust. 1).

= państwa członkowskie nie są zobowiązane do zapewnienia dodatkowych środków odwoławczych poza tymi, które przysługiwałyby w podobnej sprawie krajowej

- Ale TSUE orzekł, że

„art. 14 dyrektywy 2014/41, rozpatrywany w związku z art. 24 ust. 7 tej dyrektywy i art. 47 karty, należy interpretować w ten sposób, że **stoi on na przeszkodzie uregulowaniu** państwa członkowskiego wydającego europejski nakaz dochodzeniowy, w którym **nie przewidziano żadnego środka odwoławczego od wydania europejskiego nakazu dochodzeniowego**” ([CJEU, C-852/19](#), Gavanozov II)

Orzecznictwo

C-6C-66/20 - XK

Okoliczności faktyczne

- **Niemiecki urząd ds. przestępstw podatkowych** (Münster) wydaje END → *Prokuratura w Trydencie* (Włochy) w sprawie przeszukania lokalu przedsiębiorstwa XK w ramach dochodzenia w sprawie uchylania się od płacenia podatku dochodowego.
- Niemiecki organ (będący organem *administracyjnym*) nie uzyskuje zatwierdzenia END przez organ wymiaru sprawiedliwości zgodnie z **art. 2 lit. c) ppkt. ii) dyrektywy 2014/41/UE**.
- Włoska prokuratura porusza kwestię, czy taki **niezatwierdzony END** przekazany przez instytucję niebędącą organem wymiaru sprawiedliwości został wydany **zgodnie z prawem** i kieruje pytanie prejudycjalne do TSUE.

Czy organ administracyjny taki, jak niemiecki urząd ds. przestępstw podatkowych można uznać za „organ wydający” w świetle **dyrektywy w sprawie END**, bez zatwierdzenia END przez organ wymiaru sprawiedliwości?

- **Dyrektywa 2014/41/UE - art. 2 lit. c ppkt. ii)** → pozwala organom administracyjnym na wydawanie END **wyłącznie po jego zatwierdzeniu** przez organ wymiaru sprawiedliwości (np. sędziego, prokuratora).

Ustalenia

- Pytanie prejudycjalne → czy **Prokuraturę w Trydencie** można uznać za „**sąd**” uprawniony do skierowania wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 267 TFUE.
- TSUE uznał przedmiotowy wniosek za niedopuszczalny:
 - Prokuratura nie działała jako organ sądowy, lecz jako **organ wykonujący** zgodnie z **dyrektywą 2014/41**;
 - Dany podmiot może skierować wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z **art. 267 TFUE** wyłącznie wówczas, gdy wykonuje on **działalność sądowniczą** i jest powołany **do rozstrzygnięcia sporu**. Warunki te nie zostały spełnione w przedmiotowej sprawie.
 - Trybunał **nie** odniósł się do kwestii tego, czy END wymagało zatwierdzenia, ze względu na niedopuszczalność.

Działając jako organ wykonujący w rozumieniu art. 2 lit. d) dyrektywy 2014/41, prokuratura włoska, taka jak prokuratura w Trydencie, **nie** działa w ramach postępowania **imającego doprowadzić do wydania orzeczenia o charakterze sądowym**.

C-16/22 - Sta C-16/22 - Staatsanwaltschaft Graz

Okoliczności faktyczne

- **Urząd ds. przestępstw podatkowych w Düsseldorfie (Niemcy)** prowadzi dochodzenie w sprawie o uchylanie się od płacenia podatków. Skutki podatkowe tego postępowania sięgają ok. 1,6 mln euro. Urząd **wydaje END i przekazuje go do Austrii**.
- Poprzez END niemiecki urząd zwraca się do austriackiego banku o zabezpieczenie **informacji dotyczących rachunków bankowych** założonych na nazwisko podejrzanej MS.
- END **nie zostaje jednak zatwierdzony przez organ wymiaru sprawiedliwości**. Nakaz zostaje wydany *bezpośrednio* przez niemiecki urząd ds. przestępstw podatkowych, który powołuje się na status „**organu wymiaru sprawiedliwości**” zgodnie z prawem niemieckim.
- Postępowanie prowadzone w Austrii → MS **wnosi zażalenie** na postanowienie o **wykonaniu** END, podnosząc zarzut, że organ wydający END **nie jest organem wymiaru sprawiedliwości ani organem wydającym** w rozumieniu dyrektywy END.
- *Oberlandesgericht Graz* kieruje do TSUE zapytanie, czy rzeczony urząd ds. przestępstw podatkowych można uznać za „organ wymiaru sprawiedliwości” lub „organ wydający”, o którym mowa w **art. 1 ust. 1** i **art. 2 lit. c) ppkt. i)** dyrektywy w sprawie END.

Ustalenia

Pytanie prejudycjalne → Czy organ podatkowy, zgodnie z prawem krajowym uprawniony do wykonywania praw i obowiązków prokuratury, można zrównać z „organem wymiaru sprawiedliwości” lub „organem wydającym” w rozumieniu **art. 2 lit. c) ppkt. i) dyrektywy 2014/41/UE**?

- TSUE orzekł, że
 - Organ podatkowy **nie może** zostać sklasyfikowany zgodnie z **art. 2 lit. c) ppkt. i)** - **nie** jest on bowiem sądem, sędzią, sędzią śledczym ani prokuratorem.
 - Dyrektywa w sprawie END rozróżnia pomiędzy **organami wymiaru sprawiedliwości** (art. 2 lit. c) ppkt. i)) i **innymi organami** (art. 2 lit. c) ppkt. ii)) - kategorie te **wzajemnie się wykluczają**.
 - Organ podatkowy **może** wchodzić w zakres art. 2 lit. c) ppkt. ii), ale **wyłącznie wówczas, gdy END zostanie zatwierdzony przez organ wymiaru sprawiedliwości**.
- Ustalenia → Niemiecki urząd ds. przestępstw podatkowych, będący **częścią władzy wykonawczej**, **nie** może samodzielnie wydać END bez jego zatwierdzenia ze strony organu wymiaru sprawiedliwości. W związku z powyższym nie można go uznać ani za „organ wydający”, ani za „organ wymiaru sprawiedliwości” w rozumieniu dyrektywy w sprawie END.
- Wyjątek → z drugiej strony przedmiotowy organ **może** wchodzić w zakres pojęcia „**organu wydającego**” w znaczeniu art. 2 lit. c) ust. ii) dyrektywy, **o ile spełnione są warunki przewidziane w tym przepisie**.

Sprawa C-724/1G - HP

Okoliczności faktyczne

- **Bułgarski** organ wszczyna postępowanie karne związane z podejrzeniami o finansowanie terroryzmu i udział w grupie przestępczej.
- Bułgarski prokurator wydaje **cztery europejskie nakazy dochodzeniowe** w celu zgromadzenia **danych o ruchu i danych o lokalizacji** dotyczących HP, skierowane do organów w **Austrii, Niemczech, Szwecji i Belgii**.
- **ALE** → w Bułgarii gromadzenie takich danych wymaga uzyskania postanowienia sądu w podobnych sprawach krajowych.
- Wbrew procedurze obowiązującej w Bułgarii dla podobnych postępowań europejskie nakazy dochodzeniowe zostały wydane **bez ich wcześniejszego zatwierdzenia przez organ wymiaru sprawiedliwości**.
- Pytanie prejudycjalne → Bułgarski sąd zapytuje, czy 1) przedmiotowa praktyka jest zgodna z przepisami **dyrektywy w sprawie END**, a także czy 2) uznanie takiego END przez inne państwa członkowskie może „**usunąć**” zaistniałe uchybienia proceduralne.

Sprawa C-724/19 – HP

Ustalenia

- Pytanie pierwsze → TSUE podkreśliło wykładnię **celowościową** i **kontekstualną** dyrektywy w sprawie END, zwracając szczególną uwagę na przepisy **art. 6 ust. 1 lit. a) i b)**.
 - A) Konieczność i proporcjonalność
 - Zgodnie z art. 6 ust. 1) lit. a) organ **wydający** musi ocenić, czy środek ten jest **konieczny** i **proporcjonalny**, przy uwzględnieniu praw przysługujących podejrzanemu.
 - Ocena taka **zakłada**, że organ może zgodnie z prawem zarządzić **taki sam środek w postępowaniu krajowym**.
 - B) Zasada równoważności krajowej:
 - Art. 6 ust. 1) lit. b)** → wydanie END jest możliwe tylko wówczas, gdy „*w podobnej sprawie krajowej zarządzenie przeprowadzenia wskazanej czynności dochodzeniowej jest dopuszczalne na tych samych warunkach.*”
 - W związku z powyższym, jeśli prawo bułgarskie zastrzega, że zarządzenie danej czynności dochodzeniowej jest objęte wyłączną właściwością sędziego, **prokurator nie jest właściwy** do wydania END.
 - C) Odrzucenie równoważności funkcjonalnej
 - Trybunał odrzuca podejście „funkcjonalne”, umożliwiające prokuratorowi wydanie END po złożeniu w ramach procedury wewnętrznej wniosku do sędziego.
 - Stanowisko Trybunału odzwierciedla formalną symetrię między gwarancjami procesowymi w sprawach krajowych i sprawach o wymiarze transgranicznym.

Odpowiedź → wyłącznie sędzia posiadający właściwość w sprawach krajowych może wydać END mający na celu uzyskanie dostępu do danych o ruchu.

Sprawa C-724/1G - HP

Ustalenia

- Pytanie drugie

→ **Art. 9 ust. 1 i art. 9 ust. 3**: Organ wykonujący *może* odmówić wykonania END, jeśli organ wydający **nie posiada właściwości**.

- Umożliwienie uznania w celu **zatwierdzenia** nieprawidłowo wydanego END **podważyłoby wzajemne zaufanie** oraz **nadawałoby państwu wykonującemu faktyczne uprawnienia kontrolne w odniesieniu do standardów wydawania END** - jest to **sprzeczne** z założeniami dyrektywy.

- Odpowiedź → Uznanie END przez państwo wykonujące **nie może zastąpić zatwierdzenia przez sędziego**, wymaganego w państwie wydającym.

[Orzecznictwo Gavanozov II]

C-852/19, Gavanozov II

Dana osoba musi mieć **możliwość zaskarżenia postanowienia o wydaniu END** przewidującego określone czynności

Prawo krajowe, w którym nie przewidziano takiej możliwości, jest sprzeczne z prawem Unii

- Już sam ten fakt, według AG Bot, powinien stanowić podstawę odmowy zgodnie z art. 11 lit. f) dyrektywy (UE) 2014/41

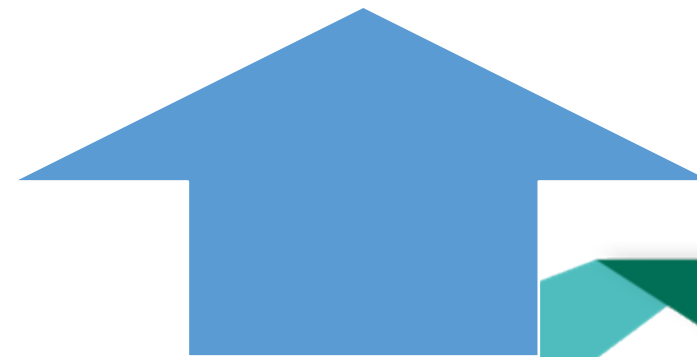
Organy w państwach członkowskich, których prawo nie przewiduje środków zaskarżenia postanowienia o wydaniu END, **nie mogą stosować mechanizmu END** w celu gromadzenia dowodów w sprawach o wymiarze transgranicznym.

Wzajemne uznawanie 2.0

Skuteczność i wydajność

Prawa podstawowe — skuteczna
ochrona sądowa

[Orzecznictwo Gavanozov II]

C-852/19, Gavanozov II

Dana osoba musi mieć **możliwość zaskarżenia postanowienia o wydaniu END** przewidującego określone czynności

Prawo krajowe, w którym nie przewidziano takiej możliwości, jest sprzeczne z prawem Unii

- Już sam ten fakt, według AG Bot, powinien stanowić podstawę odmowy zgodnie z art. 11 lit. f) dyrektywy (UE) 2014/41

Organy w państwach członkowskich, których prawo nie przewiduje środków zaskarżenia postanowienia o wydaniu END, **nie mogą stosować mechanizmu END** w celu gromadzenia dowodów w sprawach o wymiarze transgranicznym.

Organ wymiaru sprawiedliwości

Europejska koncepcja sądu (art. 267 TFUE): posiadanie ustawowej podstawy prawnej, stały charakter, obligatoryjny charakter jurysdykcji, kontradiktoryjność postępowania, stosowanie przepisów prawa, **niezawisłość** (*Margarit Panicello* C-503/15, § 27; *ASJP* C-64/16, § 38)

Orzecznictwo dotyczące ENA: nie tylko sędziowie czy sądy w państwach członkowskich, ale także inne **organy odpowiedzialne za wymierzanie sprawiedliwości** (podział władzy), a więc wyłączenie policji (*Poltorak* C-452/16 PPU, §§ 33-34)

Jeśli za wymierzanie sprawiedliwości odpowiada **prokurator** → organ wymiaru sprawiedliwości (*Özçelik* C-453/16 PPU, § 34)

Prokuratur musi być jednak **niezależny od władzy wykonawczej** (OG i PI C-508/18 oraz C-82/19 PPU; PF C- 509/18)

Koncepcja **organu wymiaru sprawiedliwości** zawarta w dyrektywie w sprawie END obejmuje sędziów, sądy, sędziów śledczych i prokuratorów (*Staatsanwaltschaft Wien* C-584/19)

Niezależność w postępowaniach dotyczących END

- END nie ingeruje w wolność osobistą → „pełna” niezależność nie jest konieczna: prokurator, który podlega wpływom ze strony władzy wykonawczej, może być organem wydającym (*Staatsanwaltschaft Wien* C-584/19)
 - Prokuratorzy jako organ wykonujący, a nie „sąd” w rozumieniu art. 267 TFUE: brak **mechanizmu odesłania prejudycjalnego** (*XK C-66/20*, § 38)
 - Brak wymogu kontradiktoryjności postępowania
 - Czynności dochodzeniowe mają ze swej natury charakter tymczasowy: brak ostatecznego orzeczenia

Zasada równowagi: prokurator nie może wydać END w celu przeprowadzenia czynności dochodzeniowej, w przypadku której w podobnej sprawie krajowej wymagane byłoby zatwierdzenie przez sędziego (*HP C-724/19*)

Organy podatkowe (część władzy wykonawczej) mogą wydać END w przypadku, gdy posiadają uprawnienia i obowiązki prokuratury w postępowaniach krajowych, **ale** muszą uzyskać **zatwierdzenie** ze strony sędziego, sądu, sędziego śledczego lub prokuratora.

- Zasada podziału władzy (*Staatsanwaltschaft Graz* C-16/22 § 35)

Niezależność i współpraca

Skuteczna kontrola sądowa służąca zapewnieniu poszanowania przepisów prawa Unii jest nierozdzielnie związane z istnieniem **państwa prawa** (*Rosneft* C-72/15 § 73)

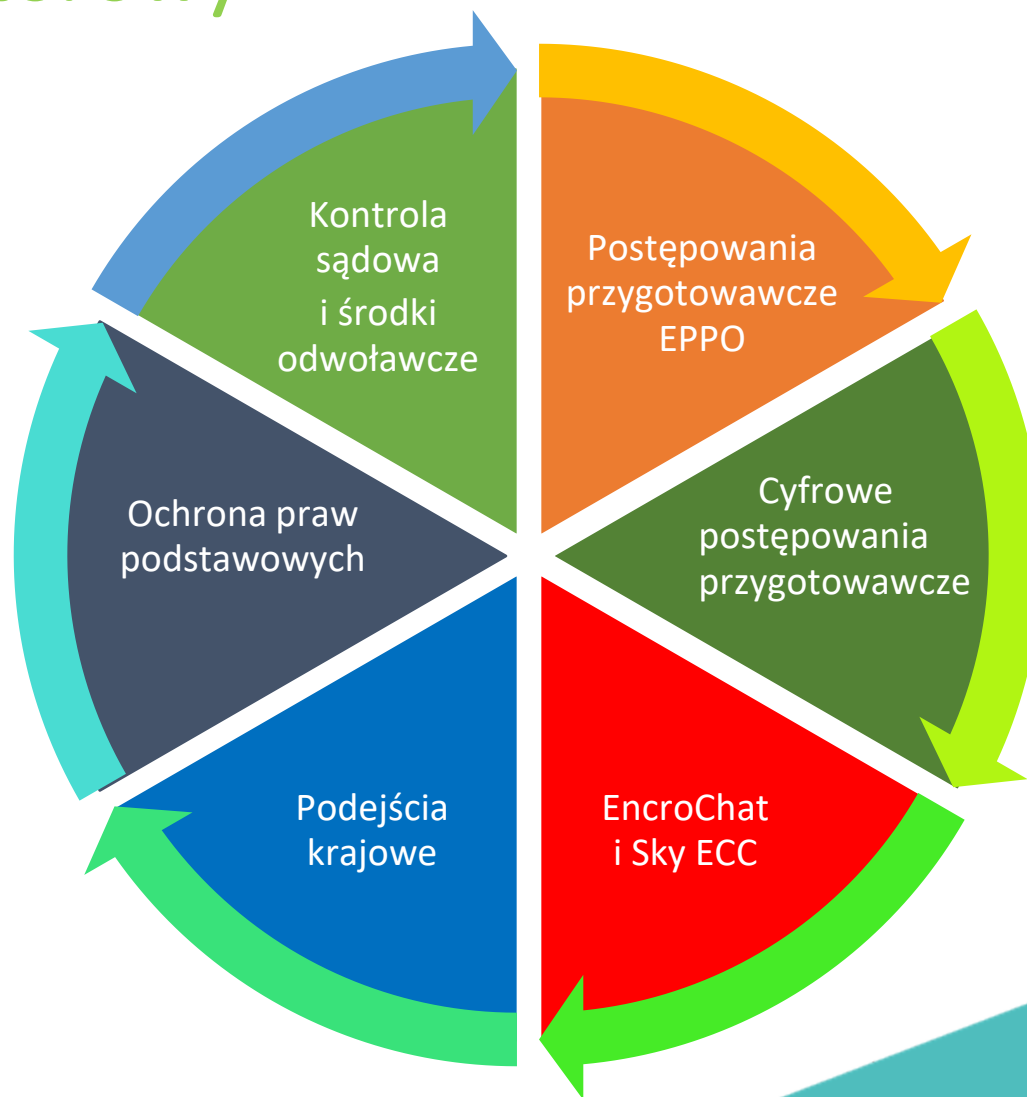
Prawa podstawowe + wymiar związany z państwem prawa:
nieodłączny element
wartości zapisanych w **art. 2 TUE**

Fakt, że każde państwo członkowskie dzieli z innymi państwami członkowskimi wartości określone w art. 2 TUE, uzasadnia istnienie **wzajemnego zaufania** (*LM*, C-216/18 PPU § 35; *Achmea*, C-284/16 § 34)

Wzajemne zaufanie pozwala na **wzajemne uznawanie** (*LM*, C-216/18 PPU § 35; *Tupikas* C-270/17 PPU § 49)

Niezależność sądów i ochrona sądowa są niezbędne we współpracy
wymiarów sprawiedliwości (*Bob Dogi*, C-241/15 § 64)

Dialog międzysektorowy

Część II

Sprawa C-670/22, *M.N.: Encrochat*

Okoliczności faktyczne

Sprawa dotyczy przeglądania danych niemieckiego użytkownika, publikowanych na serwerze Europolu przez niemiecki Federalny Urząd Policji Kryminalnej. Francuskiej policji udaje się dostać do szyfrowanego serwisu telekomunikacyjnego EncroChat, z którego często korzystają przestępcy. Operacja przeprowadzona przez francuskie organy skutkuje kilkoma postępowaniami przygotowawczymi, w tym w Niemczech.

Firma zarządzająca serwisem EncroChat oferuje szyfrujące telefony komórkowe, często wykorzystywane przez przestępców, np. w celach związanych z nielegalnym obrotem środkami odurzającymi – jak w sprawie toczącej się przed sądem krajowym w Berlinie. Z pomocą niderlandzkich ekspertów oraz za zgodą francuskiego sędziego śledczego francuska policja instaluje oprogramowanie typu „koń trojański” na urządzeniach końcowych poprzez symulowaną aktualizację, dzięki czemu uzyskuje w czasie rzeczywistym dostęp do wiadomości tysięcy użytkowników, w tym korzystających z sieci w celu prowadzenia działalności przestępczej. Operacja skutkuje kilkoma postępowaniami przygotowawczymi, w tym w Niemczech.

Federalny Urząd Policji Kryminalnej (*Bundeskriminalamt – BKA*) przegląda przechwycone dane dotyczące użytkowników serwisu w Niemczech, znajdujące się na serwerze EncroChat. Prokuratura Generalna we Frankfurcie wydaje europejskie nakazy dochodzeniowe (END) w celu uzyskania a posteriori zgody na przekazanie i wykorzystanie tych danych w postępowaniu karnym toczącym się w Niemczech.

Chrome File Edit View History Bookmarks Profiles Tab Window Help Tue 10 Jun 15:57

europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/dismantling-encrypted-criminal-encrochat-communications-lea...

Home / Media & Press

NEWS

Likwidacja zaszyfrowanych narzędzi komunikacyjnych EncroChat skutkuje zatrzymaniem ponad 6,5 tysiąca osób i konfiskatą 900 mln EUR

Przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania prezentują pierwsze wyniki

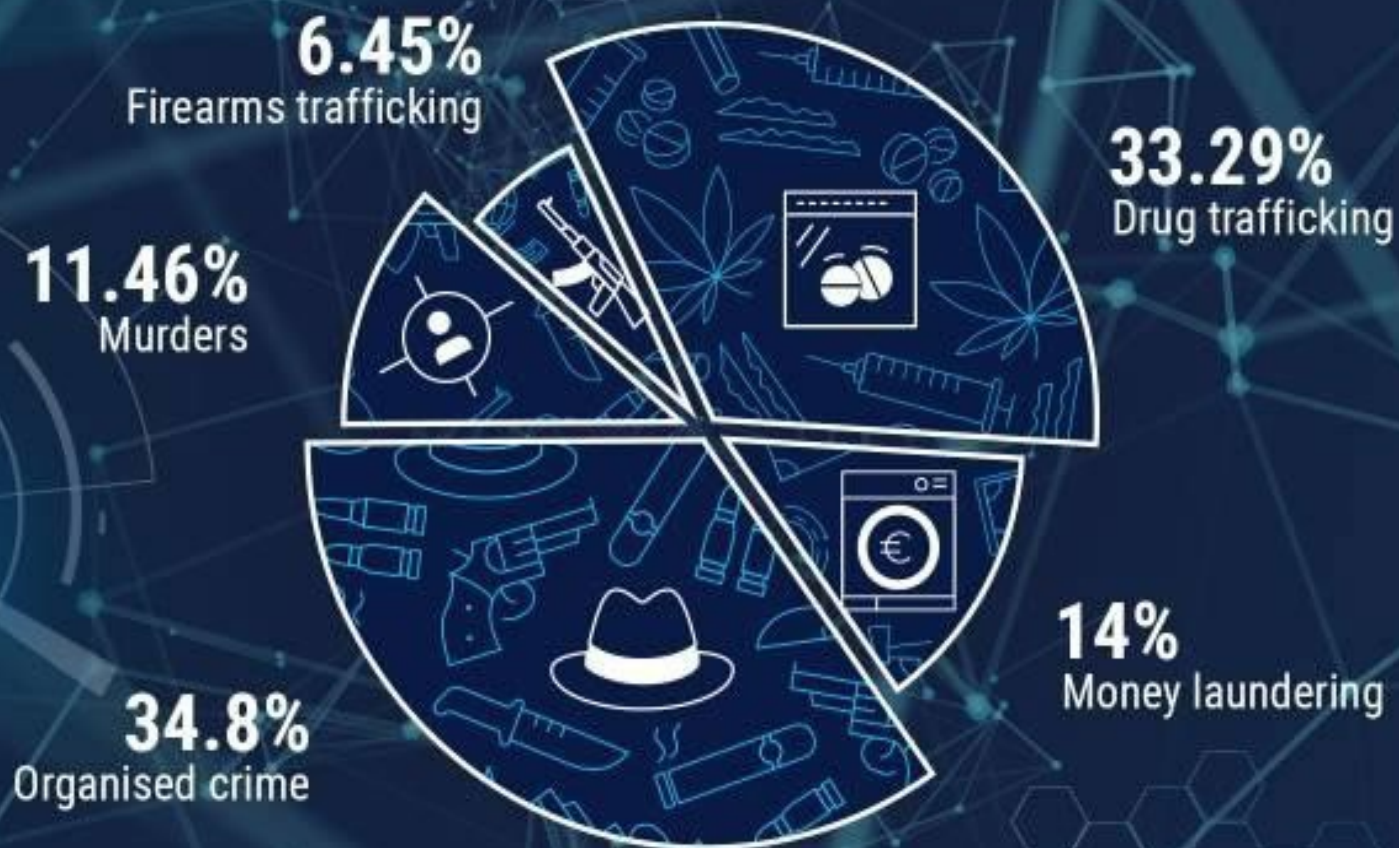
27 JUN 2023

Likwidacja zaszyfrowanych narzędzi komunikacyjnych EncroChat szeroko wykorzystywanych przez zorganizowane grupy przestępcze

Slide 33 of 39 English (United Kingdom) Accessibility: Investigate

European Institute of Public Administration

EncroChat by Crime Area

EUR 900 million
in criminal funds

6 658
arrests

270.2 t
of drugs

971
vehicles

271
properties

923
weapons

83
boats

40
planes

(seized)

Sprawa C-670/22, *M.N.: Encrochat*

Pytania prejudycjalne

Sąd krajowy w Berlinie kieruje do TSUE serię pytań prejudycjalnych dotyczących zgodności wydanych END z prawem, zwracając się do Trybunału o orzeczenie w następujących kwestiach:

- Właściwości niemieckiego prokuratora do wydania END;
- Dopuszczalności END w świetle art. 6 ust. 1 dyrektywy w sprawie END;
- Prawidłowego stosowania i wykładni art. 31 dyrektywy w sprawie END, który reguluje prowadzenie **nadzoru nad przekazami telekomunikacyjnymi** bez pomocy technicznej państwa członkowskiego;
- Konsekwencji ewentualnego naruszenia prawa Unii w związku z krajowym postępowaniem karnym.

Sprawa C-670/22, *M.N.: Encrochat*

Pytania prejudycjalne

Pierwsze trzy pytania zadane przez sąd odsyłający dotyczyły wykładni Art. 6 ust. 1 lit. a) i b) dyrektywy w sprawie END,

(i) czy w przypadku przekazania materiału dowodowego END musi zostać wydany przez sędziego,

(ii) czy dopuszczalne jest wydanie END w celu przekazania danych z przechwytywania przekazów komunikacyjnych, nawet jeśli nie istnieją konkretne poszlaki przemawiające za popełnieniem przez indywidualnych użytkowników poważnych przestępstw albo jeśli integralność danych nie może zostać zweryfikowana,

(iii) czy wydanie END jest dopuszczalne w celu przekazania danych uzyskanych w państwie wykonującym przy zastosowaniu czynności, która nie byłaby dopuszczalna w podobnej sprawie krajowej w państwie wydającym.

Sprawa C-670/22, *M.N.: Encrochat*

Orzeczenie TSUE

1. w kwestii pytania, czy w przypadku przekazania materiału dowodowego END musi zostać wydany przez sędziego, Trybunał potwierdził pogląd wyrażany wcześniej w literaturze, interpretując art. 6 ust. 1 w związku z art. 2 lit. c dyrektywy w sprawie END w taki sposób, że:
 - pojęcie „organu wydającego” obejmuje **każdy organ, właściwy w świetle prawa państwa wydającego do przekazania już zgromadzonego materiału dowodowego w podobnej sprawie krajowej.**
 - w zakresie, w jakim zgodnie z prawem państwa wydającego prokuratorzy są właściwi do zarządzania czynności przekazania materiału dowodowego, którym organy krajowe już dysponują, prokuratorzy ci wchodzą w zakres pojęcia „organu wydającego”.
 - Zatwierdzenie przez sędziego nie jest zatem konieczne.

Sprawa C-670/22, *M.N.: Encrochat*

Orzeczenie TSUE

Co się tyczy drugiego pytania TSUE zweryfikował, czy, a jeśli tak to w jakich okolicznościach, art. 6 ust. 1 dyrektywy w sprawie END stoi na przeszkodzie temu, aby END mający na celu przekazanie materiału dowodowego, którym właściwe organy państwa wykonującego już dysponują, wydał prokurator, jeżeli ów materiał dowodowy został pozyskany w tym państwie. W przedmiotowej sprawie materiał dowodowy został pozyskany w następstwie przechwycenia przez te organy, na terytorium państwa wydającego, przekazów telekomunikacyjnych wszystkich użytkowników telefonów komórkowych EncroChat pozwalających, dzięki specjalnemu oprogramowaniu i zmodyfikowaniu urządzenia, na korzystanie z szyfrowanej komunikacji typu end-to-end.

Zestawiając pytania ii) oraz iii) z zasadą wzajemnego uznawania, **Trybunał orzekł, że organy wydające nie mogą poddać już przeprowadzonych czynności ocenie proporcjonalności i konieczności, ani też na nowo zakwestionować ich zgodności z prawem.**

- Niemiecki organ mógł tylko ocenić proporcjonalność i konieczność samego przekazania, a nie czynności przeprowadzonej przez organ francuski w celu uzyskania materiału dowodowego.
- Możliwość ponownej oceny jest gwarantowana zarówno w stosunku do wydania, jak i wykonania END w ramach „modelu rozdzielności” środków odwoławczych, nakreślonego w art. 14 dyrektywy.

W modelu tym:

- wydanie END mogłoby zostać zakwestionowane przed sądami państwa wydającego,
- natomiast wniesienie środków odwoławczych od decyzji o jego uznaniu i wykonaniu powinno następować przed organami wymiaru sprawiedliwości państwa wykonującego.

Sprawa C-670/22, *M.N.: Encrochat*

Orzeczenie TSUE

Odnosząc się do kwestii obowiązkowej oceny konieczności i proporcjonalności wydania END (art. 6 ust. 1 lit. a) dyrektywy w sprawie END), Trybunał wskazał, że oceny takiej należy dokonać w świetle krajowego prawa państwa wydającego, biorąc pod uwagę, że materiał dowodowy, którym właściwe organy państwa wykonującego już dysponują, został przekazany. W tym kontekście TSUE wyjaśnił:

- Poza tym Trybunał wyjaśnił, że w chwili gdy zarządza się wydanie europejskiego nakazu dochodzeniowego, nie jest konieczne, aby wydanie takiego nakazu było uzależnione od istnienia – wobec każdej osoby, której dotyczy postępowanie – opartego na konkretnych faktach domniemania popełnienia poważnego przestępstwa, jeżeli wymóg taki nie wynika z prawa państwa wydającego (w tym przypadku: z niemieckiego kodeksu postępowania karnego, StPO);
- Nie ma również znaczenia, że nie można zweryfikować integralności danych uzyskanych w drodze czynności przechwytywania ze względu na poufność technologii, która pozwoliła na zastosowanie tego środka, pod warunkiem że w późniejszym postępowaniu karnym zagwarantuje się prawo do rzetelnego procesu.

Sprawa C-670/22, *M.N.: Encrochat*

Orzeczenie TSUE

Zwracając uwagę na wymóg, zgodnie z którym wydanie END jest możliwe tylko wówczas, gdy „w podobnej sprawie krajowej zarządzenie przeprowadzenia wskazanej czynności dochodzeniowej jest dopuszczalne na tych samych warunkach”, sędziowie Trybunału przypomnieli, że konieczne jest dokonanie rozróżnienia między dwiema odmiennymi sytuacjami.

- Z pierwszą z tych sytuacji mamy do czynienia, gdy czynność dochodzeniowa wskazana w END polega na uzyskaniu materiału dowodowego, którym właściwe organy państwa wykonującego już dysponują, czyli na przekazaniu tego materiału dowodowego właściwym organom państwa wydającego.

- Druga sytuacja dotyczy uzyskania materiału dowodowego w drodze konkretnej czynności dochodzeniowej, tj. gdy taki materiał dowodowy jeszcze nie istnieje. Ponieważ w przedmiotowej sprawie chodzi o tę pierwszą sytuację, Trybunał orzekł, że wydanie END nie jest uzależnione od tych samych wymogów materialnych co mające zastosowanie w państwie wydającym w zakresie gromadzenia tego materiału dowodowego. Ponadto, okoliczność, że w niniejszej sprawie państwo wykonujące (a więc Francja) przystąpiło do gromadzenia dowodów na terytorium państwa wydania (w Niemczech) i w jego interesie, nie ma w tym względzie znaczenia.

Sprawa C-670/22, *M.N.: Encrochat*

Orzeczenie TSUE

Kogo (ewentualnie) należy powiadomić zgodnie z art. 31 dyrektywy w sprawie END?

Poprzez kolejny zestaw pytań sąd krajowy w Berlinie dążył w istocie do ustalenia, czy art. 31 dyrektywy 2014/41 należy interpretować w ten sposób, iż czynność związana z niejawnym dostaniem się do urządzeń końcowych, mająca na celu wydobycie danych o ruchu, lokalizacji i komunikacji z usługi łączności internetowej, stanowi „przechwytywanie przekazów telekomunikacyjnych” w rozumieniu tego przepisu. A jeśli tak, czy o takim przechwytywaniu należy powiadomić sąd państwa członkowskiego, na którego terytorium znajduje się osoba, której dotyczy przechwytywanie.

Trybunał wyjaśnił w pierwszej kolejności, że pojęciu „przekazów telekomunikacyjnych”, zawartemu w art. 31 dyrektywy w sprawie END, należy nadawać w całej Unii autonomiczną i jednolitą wykładnię. Biorąc pod uwagę treść, kontekst i cel art. 31 TSUE uznał, że niejawne dostanie się do urządzeń końcowych mające na celu wydobycie z usługi łączności internetowej danych o komunikacji, ale także o ruchu lub o lokalizacji rozmówcy, stanowi „przechwytywanie przekazów telekomunikacyjnych” w rozumieniu art. 31 ust. 1 dyrektywy 2014/41.

Po drugie, odnosząc się do pytania dotyczącego organu, który należy powiadomić, TSUE zauważył, że zarówno treść art. 31 ust. 1 („właściwy organ”), jak i formularz END pozostawiają tę kwestię otwartą. W związku z powyższym, to państwo członkowskie, na którego terytorium znajduje się osoba, której dotyczy przechwytywanie, wyznacza organ, który należy powiadomić. Jednak w sytuacji, gdy przechwytyujące państwo członkowskie (tutaj: Francja) nie może zidentyfikować właściwego organu powiadamianego państwa członkowskiego (w tym przypadku Niemiec), powiadomienie to można skierować do któregośkolwiek organu powiadamianego państwa członkowskiego, uznanego za stosowny przez przechwytyujące państwo członkowskie.

Sprawa C-670/22, *M.N.: Encrochat*

Orzeczenie TSUE

Jaki zakres ochrony wynika z art. 31 dyrektywy w sprawie END?

W kontekście art. 31 dyrektywy w sprawie END sąd krajowy w Berlinie dążył także do ustalenia, czy przepis ten należy interpretować w ten sposób, że ma on na celu ochronę praw użytkowników, których dotyczy czynność „przechwytywania przekazów telekomunikacyjnych” w rozumieniu tego przepisu, i czy ta ochrona obejmuje także wykorzystanie zgromadzonych w ten sposób danych w ramach postępowań karnych wszczętych w powiadamianym państwie członkowskim.

Trybunał wskazał, że czynność przechwytywania przekazów telekomunikacyjnych stanowi ingerencję w zapisane w art. 7 karty prawo do poszanowania życia prywatnego i komunikowania się osoby, której dotyczy przechwytywanie. Art. 31 ma wobec tego na celu nie tylko zagwarantowanie poszanowania suwerenności powiadamianego państwa członkowskiego, lecz także zapewnienie, aby poziom ochrony gwarantowany w tym państwie członkowskim w zakresie przechwytywania przekazów telekomunikacyjnych nie został obniżony.

Sprawa C-670/22, *M.N.: Encrochat*

Nowa zasada wykluczenia?

- Sąd odsyłający próbował ustalić, czy - zgodnie z zasadą skuteczności - materiał dowodowy uzyskany w ramach mechanizmu END powinien zostać wykluczony z postępowania karnego, jeśli został on zgromadzony z naruszeniem przepisów prawa Unii.
- Trybunał zastosował nowe podejście do kwestii dopuszczalności dowodów, odchodząc od tradycyjnego jednoznacznego podporządkowania do przepisów proceduralnych państw członkowskich.

Przyjęcie tego rewolucyjnego stanowiska było efektem długotrwałego namysłu.

- To przepisy państw członkowskich powinny określać zasady regulujące dopuszczalność i ocenę materiału dowodowego w postępowaniu karnym. Kierując się utrwalonym orzecznictwem Trybunał podkreślił, że w świetle zasady autonomii proceduralnej, to do państw członkowskich należy określenie zasad proceduralnych dotyczących środków prawnych umożliwiających jednostkom ochronę praw, jakie wywodzą one z prawa Unii, pod warunkiem, że są one zgodne z zasadą równowagi i skuteczności.

Sprawa C-670/22, *M.N.: Encrochat*

Nowa zasada wykluczenia?

Trybunał poszedł o krok dalej, odchodząc od opinii rzecznika generalnego i odważnie formułując zupełnie nową zasadę wykluczenia. Mając na uwadze przepisy art. 4 ust. 7 dyrektywy, TSUE podkreślił, że materiał dowodowy „należy wykluczyć” z postępowania karnego, jeśli oskarżony/podejrzany nie ma możliwości skutecznego przedstawienia swoich uwag co do sposobu, w jaki materiał ten został zgromadzony. Nałożony na krajowe sądy obowiązek „odrzućenia” materiału dowodowego uzyskanego z naruszeniem prawa Unii wynika z obowiązku ochrony prawa do obrony i do rzetelnego postępowania zapisanych w art. 47 karty praw podstawowych. Założenie to stanowi przeciwwagę dla elastyczności sądów w zakresie wydawania i wykonywania END zgodnie z prawem krajowym, ponieważ uzależnia dopuszczalność zgromadzonego materiału dowodowego od możliwości zakwestionowania tego materiału przez oskarżonego/podejrzanego.

Sprawa C-670/22, *M.N.: Encrochat*

Nowa zasada wykluczenia?

Czy prawo Unii wymaga wykluczenia materiału dowodowego uzyskanego z naruszeniem prawa?

Poprzez to ostatnie już pytanie sąd krajowy w Berlinie dążył do ustalenia, czy zasada skuteczności zobowiązuje krajowe sądy karne do odrzucenia, w ramach postępowania karnego wszczętego przeciwko osobie podejrzanej o czyny przestępcze, informacji i dowodów, które uzyskano z naruszeniem przepisów prawa Unii.

Odpowiadając na to pytanie TSUE nawiązał do własnego orzecznictwa dotyczącego dopuszczalności informacji pozyskanych w ramach postępowania karnego z naruszeniem prawa Unii. Co do zasady, zgodnie z zasadą autonomii proceduralnej, do każdego państwa członkowskiego należy określenie zasad proceduralnych dotyczących środków prawnych mających na celu zapewnienie ochrony uprawnień podmiotów prawa wynikających z prawa Unii. Zasada ta została jednak obwarowana dwoma warunkami:

- Przepisy krajowe nie mogą być mniej korzystne niż przepisy regulujące podobne sytuacje podlegające prawu wewnętrznemu (zasada równoważności);
- Przepisy krajowe nie mogą czynić w praktyce niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym wykonywania uprawnień wynikających z prawa Unii (zasada skuteczności).

Odnosząc się do art. 14 ust. 7 dyrektywy w sprawie END, sędziowie Trybunału wyjaśnili w tym zakresie, że przepis ten zobowiązuje krajowy sąd karny do odrzucenia, w ramach postępowania karnego wszczętego przeciwko osobie podejrzanej o czyny przestępcze, informacji i dowodów, jeżeli osoba ta nie jest w stanie skutecznie ustosunkować się do tych informacji oraz dowodów i jeżeli mogłyby one mieć decydujący wpływ na ocenę okoliczności faktycznych.

Część III

Sprawa C-583/23 Delda

W dniu 1 marca 2021 r. hiszpańskie organy sądowe wydały END („sporny END”), skierowany do francuskich organów sądowych, celem doręczenia AK, przebywającej w areszcie we Francji, postanowienia o postawieniu jej w stan oskarżenia wydanego w dniu 30 września 2009 r. przez Juzgado Central de Instrucción no 4 de la Audiencia Nacio (centralny sąd śledczy nr 4 wysokiego sądu krajowego, Hiszpania). (5) Do postanowienia tego załączony był również nakaz osadzenia w zakładzie karnym lub areszcie oraz zobowiązanie do złożenia poręczenia majątkowego. W spornym europejskim nakazie dochodzeniowym organy hiszpańskiego wymiaru sprawiedliwości zażądały również, aby AK mogła, w obecności swojego obrońcy, „przedstawić wszelkie informacje, dowody i oświadczenia dotyczące odnośnych czynów”.

W dniu 19 lipca 2021 r. sędzia śledczy tribunal judiciaire de Paris (sądu rejonowego w Paryżu, Francja) – co zostało przez niego zaprotokołowane – doręczył AK, w obecności jej obrończyni, wspomniane postanowienie o postawieniu w stan oskarżenia oraz wręczył zarówno zainteresowanej, jak i jej obrończyni kopię tego nakazu w języku hiszpańskim i odebrał od zainteresowanej oświadczenia. (6)

Następnego dnia AK wniosła do izby śledczej cour d’appel de Paris (sądu apelacyjnego w Paryżu) skargę o stwierdzenie nieważności tego przesłuchania, podnosząc zasadniczo, że w ramach europejskiego nakazu dochodzeniowego nie można domagać się doręczenia postanowienia o postawieniu w stan oskarżenia które zawiera ponadto nakaz tymczasowego aresztowania oraz zobowiązanie do złożenia poręczenia majątkowego.

Sprawa C-583/23 Delda

TSUE musiał ustalić, czy organ francuski powinien odmówić wykonania hiszpańskiego orzeczenia, na podstawie którego hiszpański organ sądowy zwracał się do francuskiego organu sądowego, po pierwsze, o **dokonanie doręczenia oskarżonej osobie postanowienia o postawieniu jej w stan oskarżenia** wraz z nakazem osadzenia w zakładzie karnym lub areszcie oraz zobowiązaniem do złożenia poręczenia majątkowego, a po drugie, o umożliwienie tej osobie przedstawienia wyjaśnień w przedmiocie okoliczności ujętych w tym postanowieniu.

Zasadniczo Trybunał musiał zdefiniować pojęcie „czynności dochodzeniowej” do celów ścigania w rozumieniu art. 1 i 3 dyrektywy 2014/41. Rozważając treść tego pojęcia, jego kontekst oraz cel END, TSUE wyjaśnił, że czynność dochodzeniowa musi służyć uzyskaniu przez wydające państwo członkowskie „materiału dowodowego”. Taki materiał stanowią, zgodnie z przepisami dyrektywy w sprawie END, przedmioty, dokumenty lub dane.

Stosując tę definicję TSUE orzekł, że ani orzeczenie, na podstawie którego organ sądowy jednego państwa członkowskiego zwraca się do organu sądowego drugiego państwa członkowskiego o dokonanie doręczenia zainteresowanej osobie postanowienia o postawieniu jej w stan oskarżenia, ani skierowany do organu sądowego państwa członkowskiego nakaz tymczasowego aresztowania oraz zobowiązanie do złożenia poręczenia majątkowego nie stanowią jako takie END.

Skuteczność END

„END jest skuteczne”!

- Postępowania dotyczące END zazwyczaj przebiegają bezproblemowo
- w porównaniu z klasycznymi instrumentami wzajemnej pomocy prawnej

Praktycy stykają się jednak czasem z pewnymi problemami:

- Komunikacja nie zawsze dochodzi do skutku: brak bezpośredniej łączności
- Problemy z terminami: przewlekłość procedury, brak informacji zwrotnej
- Bariera językowa, związany z nią brak zrozumienia

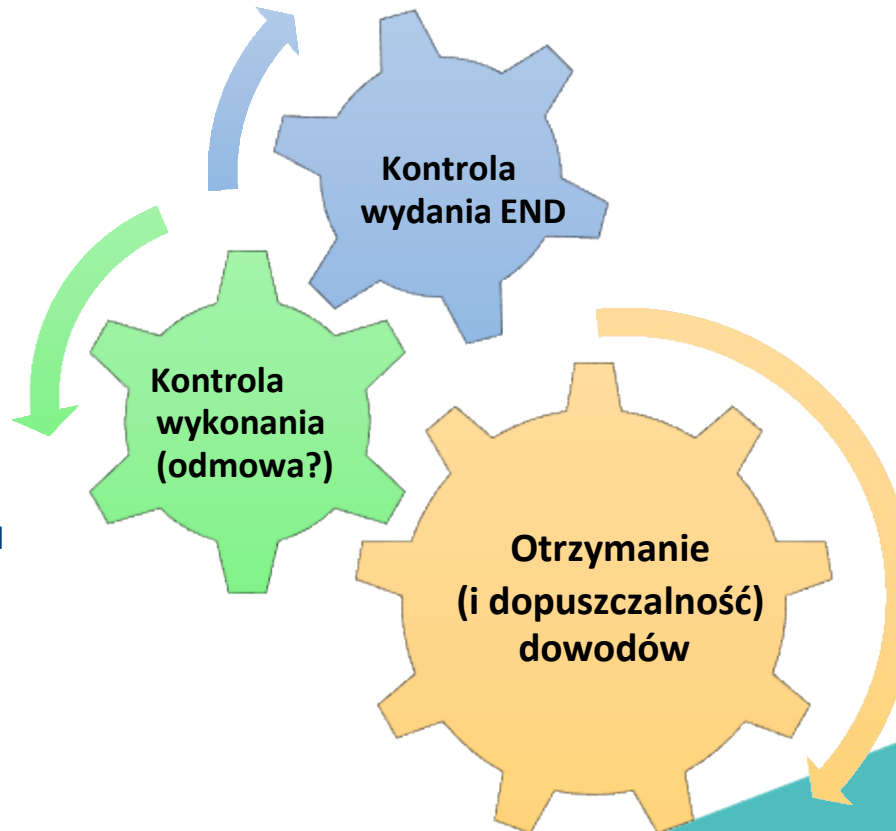
Wymiary sprawiedliwości współpracują w różnym tempie

- Poważne/głośnie sprawy kontra Sprawy mniej ważne/ o wykroczenia
- Organy wyspecjalizowane kontra organy niewyspecjalizowane (lub wyspecjalizowane w mniejszym stopniu)

Obawy zgłaszane przez adwokatów – ich rola jest marginalizowana

STRUKTURA KONTROLI

- 3 PUNKTY KONTROLNE
- Etap wydania END – wzmocniona kontrola
- Etap wykonania END – kontrola wzajemnego uznawania
- Etap otrzymania (nie w przypadku ENA) – Kontrola dopuszczalności /zgodności z prawem

KONTROLA SĄDOWA

Brak wspólnej, jasno zdefiniowanej koncepcji kontroli sądowej i/lub środka odwoławczego w kontekście END

- Problemy rozwiązywane na szczeblu krajowym
 - Poszczególne kraje mogą różnie definiować te pojęcia
 - Autonomia proceduralna?

Brak kompleksowych mechanizmów kontroli (zwłaszcza na etapie wykonania END i otrzymania dowodów) – *zob. kolejny slajd*

- Pozostają wątpliwości, czy organ wykonujący jest faktycznie w stanie ocenić coś więcej niż tylko widoczne na pierwszy rzut oka wady END

Wydaje się, że wyrok, który zapadł w sprawie Gavanozov II, nie wywarł dużego wpływu na codzienną praktykę współpracy wymiarów sprawiedliwości

- Poleganie na zasadzie wzajemnego zaufania (!)

KONTROLA SĄDOWA (II)

Etap wydania END

- Asymetrie w ocenie proporcjonalności

Etap wykonania END

- Niejednolite mechanizmy kontrolne ze względu na:
 - wnioskowanie o różne czynności
 - różnice w strukturze kontroli sądowej i środków odwoławczych na szczeblu krajowym
 - różne podejścia do środków odwoławczych od END
 - brak jasności co do poufnego charakteru wniosków o END i przysługującej stronom możliwości zakwestionowania decyzji

Etap otrzymania dowodów

- Problemy z kontrolą dopuszczalności dowodów
 - kontrola jest niepraktyczna, bardzo słaba (czasem nie istnieje)

Inne problemy wymagające rozwiązania

END i wideokonferencje

- dopuszczalne na podstawie art. 24
 - ale: opór ze strony państw
 - Jednocześnie podejmowane są próby stosowania art. 24 dyrektywy w sprawie END w celu zapewnienia obecności stron na rozprawie
 - Możliwość poszerzenia stosowania END?

Rozporządzenie 2023/2844

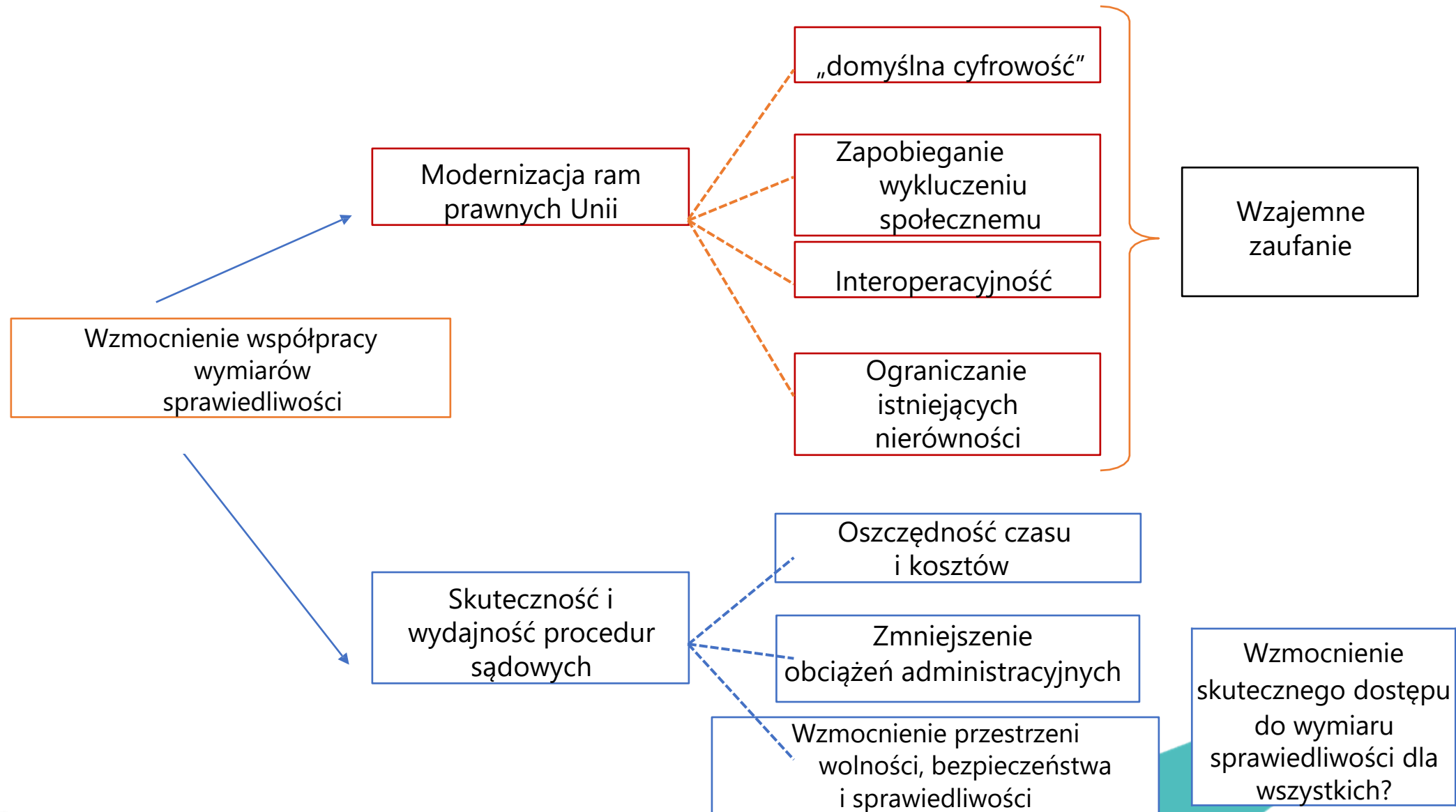
- Zapewnienie niezawodnej i szybkiej komunikacji między sądami i innymi właściwymi organami dla wzmocnienia skuteczności współpracy organów sprawiedliwości oraz zagwarantowanie dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sprawach o wymiarze transgranicznym w Unii
- ramy prawne przesyłania dokumentów drogą elektroniczną, zasady wykorzystania wideokonferencji w postępowaniu karnym, zasady elektronicznych usług zaufania, akceptacja dokumentów elektronicznych (pieczęci i podpisy elektroniczne)
- Motyw 43 – przepisy nie mają zastosowania do przesłuchań do celów przeprowadzenia dowodu

Ramy prawne Unii w zakresie cyfryzacji: ciągłość historyczna

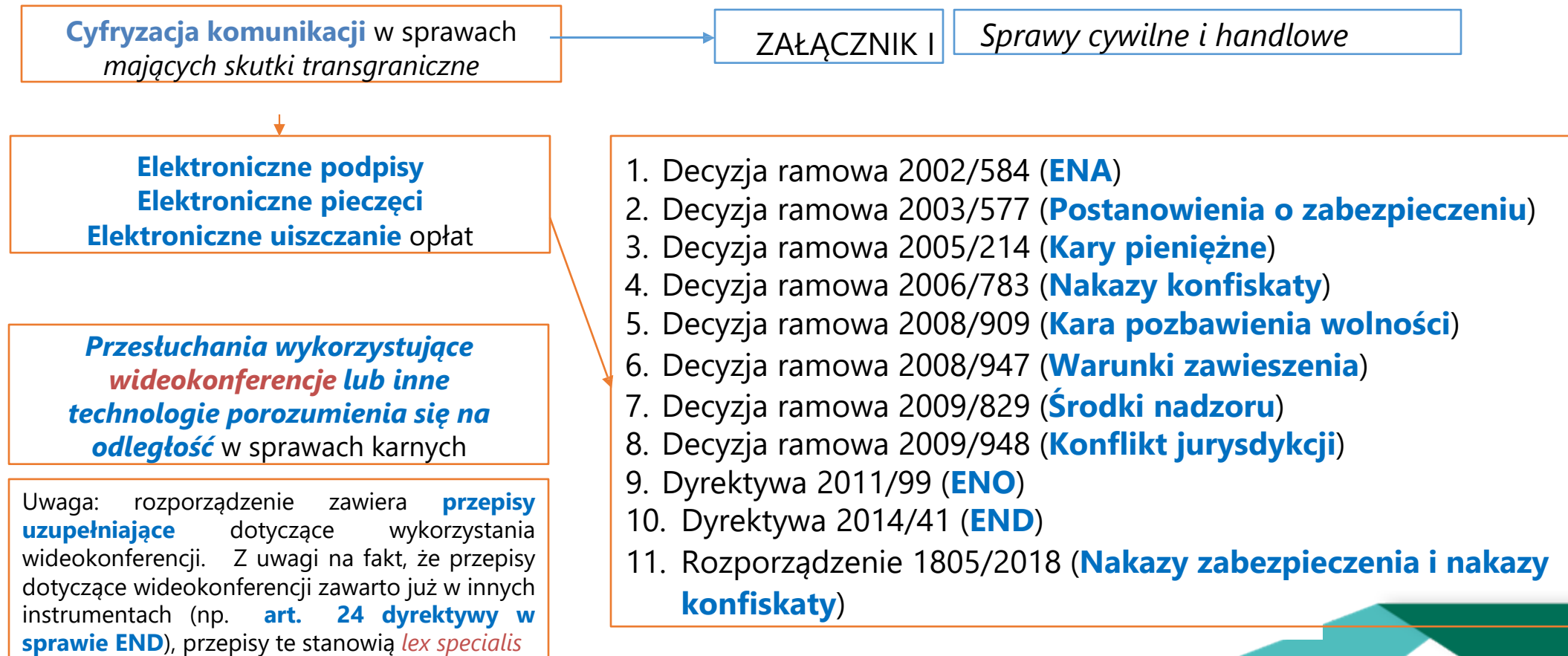

- Milczenie **karty**
- Milczenie **dyrektyw sztokholmskich**
- **2023: Europejska deklaracja praw i zasad cyfrowych w cyfrowej dekadzie** (2023/C23/01)
- **2020:** Europejska Agenda Cyfrowa
- **CAAS 2000:** Wideokonferencje (sprawy o charakterze transgranicznym)
- **Rozporządzenie (UE) 2023/2844** w sprawie cyfryzacji współpracy sądowej i dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych o wymiarze transgranicznym (**13.12.2023 – rozporządzenie w sprawie e-Sprawiedliwości**)
- **Dyrektywa (UE) 2023/2843** w sprawie zmiany pewnych aktów prawa Unii w odniesieniu do cyfryzacji współpracy sądowej
(**13.12.2023 – dyrektywa w sprawie e-Sprawiedliwości**)

Rozporządzenie w sprawie e-Sprawiedliwości: podwójna natura?

Rozporządzenie w sprawie e-Sprawiedliwości: informacje ogólne (III)

Pytania:

- Jakie jest Państwa doświadczenie z END?
- Jak skuteczne są obecnie istniejące procedury?
- W jakim stopniu zostały one zdigitalizowane?
- Czy orzeczenia TSUE są zgodne z zasadą ochrony praw podstawowych?
- A co z wyższym poziomem ochrony?
- Czy konieczne jest zwiększenie minimalnego poziomu harmonizacji na szczeblu Unii w zakresie materiału dowodowego w sprawach karnych?
- Które z elementów prawa dotyczącego END należałoby uaktualnić?
- Które z elementów procedury karnej należałoby zharmonizować?

Dziękuję za uwagę!